

## Перспективи інвестиційно-інноваційного розвитку агроформувань Вінниччини

Зміни, що відбуваються останнім часом в економічній системі країни, показують, що в умовах обмеженості власних фінансових ресурсів кредит відіграє вагомий роль у забезпеченні інвестиційно-інноваційного розвитку агроформувань та є одним із ключових чинників забезпечення економічного зростання.

Для ефективного ведення інноваційної діяльності необхідним є стабільне інвестиційне забезпечення, вагомий частку якого становлять кредитні ресурси. Однак ефективність кредитного процесу в свою чергу залежить від низки факторів економічного, політичного й організаційного характеру. Крім того, важливе значення має максимальне узгодження інтересів кредиторів з інтересами позичальників і держави.

Нині питання організації кредитних відносин в аграрній сфері є досить актуальним, його вивченню присвячені наукові праці таких учених, як М.Я. Дем'яненко, П.Т. Саблук, С.А. Володін, О.Є. Гудзь, П.А. Стецюк, О.О. Богданова, М.Х. Корецький та багатьох

інших. Їхні праці допомогли в розкритті сутності проблем кредитування сільського господарства. Проте, слід відзначити, що недостатньо уваги приділено вивченню й аналізу факторів, що впливають на роль кредиту в забезпеченні інвестиційно-інноваційного розвитку агроформувань.

Мета статті – оцінка стану та знаходження напрямів і перспектив інвестиційно-інноваційного розвитку, здійснення діагностики факторів, що зумовлюють необхідність залучення кредиту для розвитку агроформувань Вінницької області та розробка заходів щодо нейтралізації негативного впливу даних факторів на прикладі сільського господарства Вінниччини.

Виокремлення ряду негативних факторів, що зумовлюють необхідність залучення кредиту для інвестиційно-інноваційного розвитку агроформувань Вінницького регіону, сприятиме нейтралізації їхнього впливу і залученню кредитних ресурсів для технічного оновлення й модернізації процесу виробництва (табл. 1).

### 1. Фактори впливу на роль кредиту в забезпеченні інвестиційно-інноваційного розвитку агроформувань\*

Фактори впливу	Необхідність залучення кредитних коштів	Заходи протидії
Різниця цін на с.-г. продукцію та продукти її переробки, що споживаються селом		Доповнення виробництва переробкою
Обмеженість власних коштів агроформувань		Підвищення ефективності виробництва за рахунок застосування інноваційних технологій
Необхідність реалізації інвестиційно-інноваційних проектів для підвищення ефективності виробництва		Спрощення доступу до кредитів на інвестиційно-інноваційний розвиток агроформувань
Фізичне і моральне старіння основних фондів у сільському господарстві		Оновлення основних фондів шляхом використання лізингових схем
Виснаження ґрунтів		Запровадження інвестицій у розвиток установ системи охорони родючості ґрунтів
Слабкий взаємозв'язок між аграрною наукою і виробництвом с.-г. продукції		Запровадження результатів наукових досліджень у сільськогосподарське виробництво

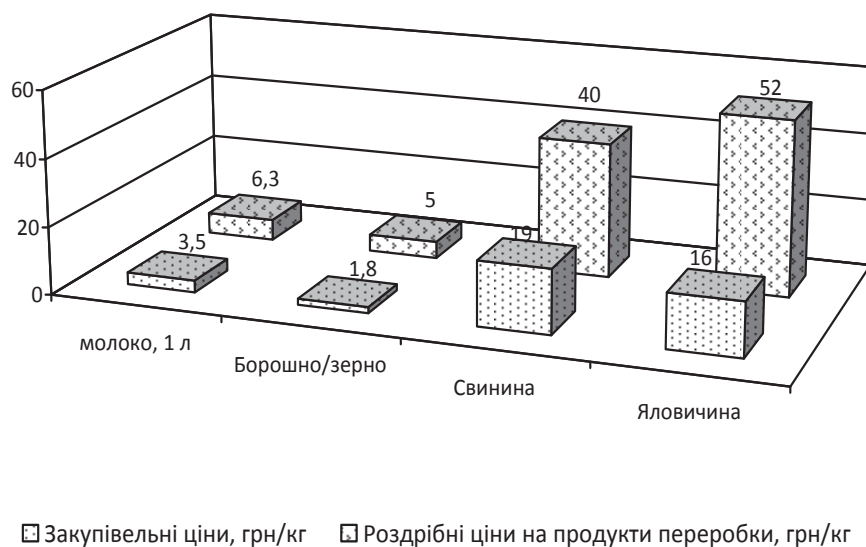
\*Сформовано на основі опрацьованої літератури.

\* Науковий керівник – П.А. Стецюк, доктор економічних наук.

Як видно із таблиці, особливості сільськогосподарства Вінницької області зумовлюють необхідність часткового фінансування інвестиційно-інноваційних проектів за рахунок кредитних коштів. Але відсутність в агроформувань ліквідної кредиторської застави та висока ризиковість реалізації проектів спричиняють непривабливість даної галузі для кредиторів.

Заниження ціни на сільськогосподарську продукцію є тією негативною тенденцією, що спостерігається в економіці країни кілька років. Ціни реалізації переробним під-

приємствам такої сільськогосподарської сировини, як олійні культури, цукрові буряки, зерно, велика рогата худоба, свині, молоко тощо значно нижчі цін реалізації на ринку олії, цукру, борошна, м'яса, молока відповідно. Від цього передусім потерпає виробник сільськогосподарської продукції, виробництво якої для нього стає не вигідним. Для прикладу розглянемо середні закупівельні та роздрібні ціни на такі вживані продукти, як молоко, борошно, свинина, яловичина за 2011 рік по Україні (рис. 1).



**Рис. 1. Середні закупівельні та роздрібні ціни реалізації деяких видів сільськогосподарської продукції за 2011 рік\***

\* Розраховано автором за даними Pigua.info та Milkua.info.

Як бачимо, закупівельна ціна на молоко майже в два рази перевищує роздрібну ціну, на борошно – майже в три рази, на свинину – більше ніж у два, а на яловичину – більше як у три рази. Отже, виробнику сільськогосподарської продукції вигідніше самостійно переробляти і реалізовувати продукцію.

На нашу думку, доцільним є створення невеликих переробних підприємств на базі виробництва сільськогосподарської продукції (забійні цехи, млини тощо). Це дасть змогу зменшити витрати на перевезення, переробку сировини й ін. За рахунок цього підприємства матимуть змогу підвищити ефективність виробництва та збільшити розмір прибутків.

Проте така модернізація й розширення виробництва вимагають інвестування значного обсягу фінансових ресурсів, яких зазвичай не вистачає сільськогосподарським підприємствам. Альтернативою є залучення банківських інвестиційних кредитів на фінансування інвестиційно-інноваційного розвитку агроформувань.

Використання кредиту як джерела фінансування інновацій пов'язане із виникненням кредитних і проектних ризиків. Останнє, в свою чергу, вимагає врахування особливостей кредитного процесу при вирішенні доцільності залучення кредитних коштів.

Для підвищення прибутковості й конкурентоспроможності агроформувань Вінниччини потрібно застосовувати інтенсивні тех-

нології вирощування і переробки сільськогосподарської продукції, сприяти ефективному здійсненню трансферу інновацій у виробництво. Останнє вимагає відповідного інвестиційного забезпечення. Кредит є одним із джерел інвестиційної діяльності, отже фінансування частини інноваційного проекту за рахунок кредитних коштів стане поштовхом для втілення інновацій у виробництво.

Станом на 01.03.2012 року в сільському господарстві Вінницької області реалізується 157 інвестиційних проектів на загальну суму 17 481 млн грн (табл. 2).

Крім того, в агропромисловому комплексі області в 2012-2013 роках планується будівництво 10 молочних комплексів у шести районах загальною потужністю 16,4 тис. корів; сім свинокомплексів у шести районах зага-

льною потужністю 35 тис. гол.; птахофабрика потужністю 50 тис. т м'яса в рік (1 черга); закладка плодово-ягідних багаторічних насаджень у 10 районах загальною площею 750 га; 12 фруктосховищ у восьми районах загальною потужністю 19,1 тис. тонн; п'ять картоплесховищ у п'яти районах загальною потужністю 12,2 тис. т; 17 елеваторів у 14 районах загальною потужністю 470 тис. т; нового цукрового заводу в Тульчинському районі потужністю 12 тис. т цукрових буряків на добу; нової кондитерської фабрики корпорації «ROSHEN» у м. Вінниця потужністю 180 тис. т продукції в рік; нового молочно-консервного комбінату концерну «Укрпромінвест» у м. Вінниця потужністю 600 т переробки.

## 2. Інвестиційні проекти, що реалізуються у сільському господарстві Вінницької області станом на 01.03.2012 р.\*

Напрямок сільського господарства	Кількість проектів	Вартість проектів, млн грн
Молочне скотарство	48	1985
Відгодівля ВРХ	2	8,3
Свинарство	9	103
Птахівництво	3	9642
Рослинництво	28	67
Будівництво сховищ для зберігання: фруктів	12	117
картоплі та овочів	6	29,1
Будівництво елеваторів	19	819,6
Харчова та переробна галузі	24	4569,7
Виробництво біопалива	5	141,1

\* Розраховано автором за даними Головного управління сільського господарства у Вінницькій області.

Висока ризиковість реалізації інвестиційно-інноваційних проектів призводить до збільшення вартості залучених кредитних ресурсів. Система управління кредитними ризиками сільськогосподарських підприємств є комплексом заходів, направлених на мінімізацію ризиків і забезпечення безперебійного виробничого процесу з метою створення умов для повернення кредитних ресурсів. Система управління кредитними ризиками сільськогосподарських підприємств представлена трьома рівнями: позичальника, комерційного банку й держави. Завданнями першого рівня є відстеження кредитних відносин окремого підприємства та ризиків неповернення кредитів; другого – управління

ризиком відповідно до визначеної стратегії комерційного банку. На державному рівні – формуються загальні принципи і правила кредитування та страхування сільськогосподарських підприємств. На кожному рівні управління кредитним ризиком слід виділити механізми мінімізації кредитних ризиків сільськогосподарських підприємств як сукупність засад, правил і методів, спрямованих на зниження втрат від наслідків кредитного ризику на відповідних рівнях управління<sup>1</sup>.

Незадовільний фінансовий стан агроформувань, стабільна нестача фінансових ре-

<sup>1</sup> Шубенко І.А. Механізми мінімізації кредитного ризику сільськогосподарських товаровиробників / І.А. Шубенко // Економіка АПК. – 2004. – № 2. – С. 74.

сурсів, високі страхові тарифи призводять до того, що вони майже не використовують шляхи мінімізації кредитних ризиків. Кредитне страхування сприяє зниженню ризиків, що виникають при кредитуванні сільськогосподарських підприємств. При кредитуванні принципово важливих для економіки держави інвестиційно-інноваційних проектів агроформувань доцільно використовувати державне страхування. Воно сприятиме активізації банківського кредитування даних проектів і знизить їхню вартість.

Забезпечення сільськогосподарського виробництва сучасною сільськогосподарською технікою є одним із пріоритетних напрямів інвестиційно-інноваційного забезпечення агроформувань.

У сільському господарстві на нинішній час зосереджено близько 5% основних засобів. В їхній структурі більше третини займають машини та обладнання. Проте, за оцінками експертів значна їхня частина є фізично й морально застарілою<sup>1</sup>.

Потреба постійного оновлення основних засобів зумовлює необхідність пошуку нових методів їхнього фінансування. Як показує досвід провідних країн світу, лізинг є одним із ефективних форм залучення інвестицій в аграрний сектор і при обмеженому доступі до кредитів виступає одним із основних інструментів фінансування сільського господарства. За допомогою лізингового механізму агроформування мають змогу придбати нову техніку та обладнання, вартість яких перевищує річні фінансові можливості.

Отже, на загальнодержавному рівні розвиток лізингу – це не лише засіб стимулювання реалізації нової техніки, прискорення оновлення основних фондів, а й можливість активізувати інноваційну діяльність.

В Україні за останні 30 років до 90% орної землі зазнали різного ступеня деградації. Близько 40% земель еродовані, а 26% мають підвищену кислотність. Вміст гумусу в орному шарі ґрунту наблизився до критичного

рівня, за яким перестають діяти відновлювальні ґрунтоутворні процеси<sup>2</sup>.

У Вінницькій області за даними Вінницького центру «Облдержродючість» показник якості ґрунту за вмістом гумусу середній. Проте рівень інвестиційного забезпечення системи охорони родючості ґрунтів є одним із найнижчих з-поміж усіх регіонів України, що стосується матеріально-технічної складової.

Нестача фінансових ресурсів є основною проблемою інвестиційного розвитку системи охорони родючості ґрунтів. Запровадження інвестицій у розвиток установ системи охорони родючості ґрунтів є запорукою розвитку і поліпшення стану ґрунтів в Україні в цілому, й у Вінницькій області зокрема. При цьому основними напрямками інвестування обласних центрів охорони родючості ґрунтів є: агрохімічна паспортизація земель сільськогосподарського призначення; агрохімічний, агроекологічний, токсикологічний, радіологічний контроль ґрунтів і продукції рослинництва, науково-дослідна діяльність у сфері охорони родючості ґрунтів<sup>3</sup>.

Г. Беккер визначив людський капітал як сукупність навичок, знань та умінь людини. Як інвестицію в них Беккер врахував в основному витрати на освіту й навчання. Він оцінив економічну ефективність освіти передусім для самого працівника, а віддачу від інвестицій в освіту оцінив як відношення доходів до витрат. Результат становив приблизно 12-14% річного прибутку<sup>4</sup>.

Запровадження результатів наукових робіт у сільськогосподарське виробництво сприятиме підвищенню його ефективності. Між виконаними науковими розробками і сумою кредитів на інвестиційно-інноваційну діяльність простежується прямий зв'язок – із збільшенням кількості розробок зростає сума кредитів на інвестиційно-інноваційну діяльність агроформувань (рис. 2).

Кредитування інвестиційно-інноваційних проектів є цілісним процесом, оскільки вті-

<sup>1</sup> Метелиця В. Забезпечення сільськогосподарських виробників вітчизняною технікою на умовах фінансового лізингу / В. Метелиця // Бухгалтерський облік і аудит. – 2006. – №2. – С. 35

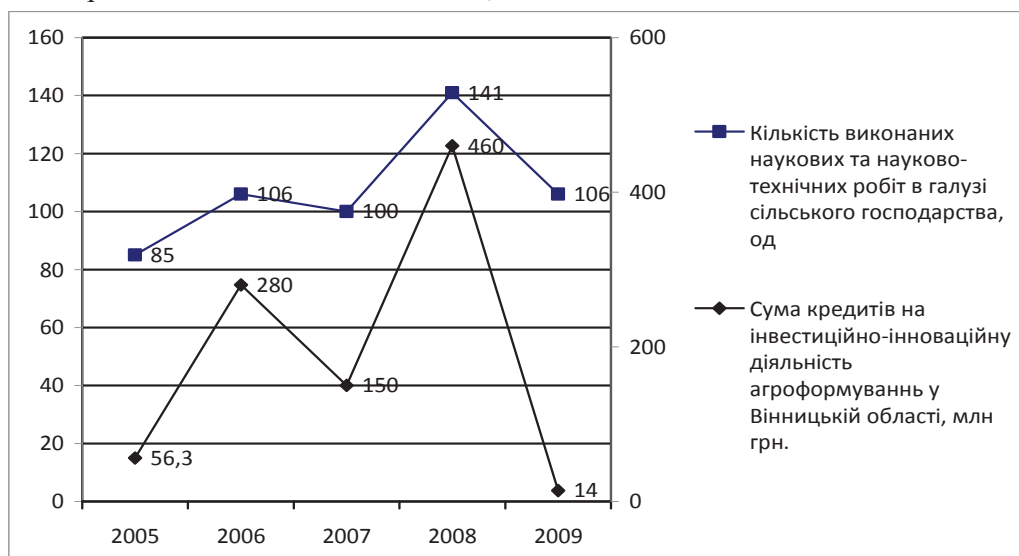
<sup>2</sup> Проміжний науково-виробничий звіт Вінницького центру "Облдержродючість" за 2008 рік / [наук. ред. Л.П. Наконечний]. – Агрономічне, 2009. – С. 3.

<sup>3</sup> Спринчук Н.А. Інвестиційне забезпечення розвитку системи охорони родючості ґрунтів: дис... канд. екон. наук: 08.00.03 / Н.А. Спринчук. – К., 2010. – 266 с.

<sup>4</sup> Becker, Gary S. Human Capital. – N.Y.: Columbia University Press, 1964.

лення інноваційних проектів без їхнього фінансового забезпечення є неможливим, а кредити виступають таким необхідним джерелом фінансування, тому пропонуємо розглядати "кредитування інвестиційно-інноваційних проектів" як комплекс заходів,

здійснених відповідно до принципів банківського кредитування, щодо направлення залучених ресурсів на інвестиційні потреби позичальника з метою реалізації інновацій для одержання економічного ефекту.



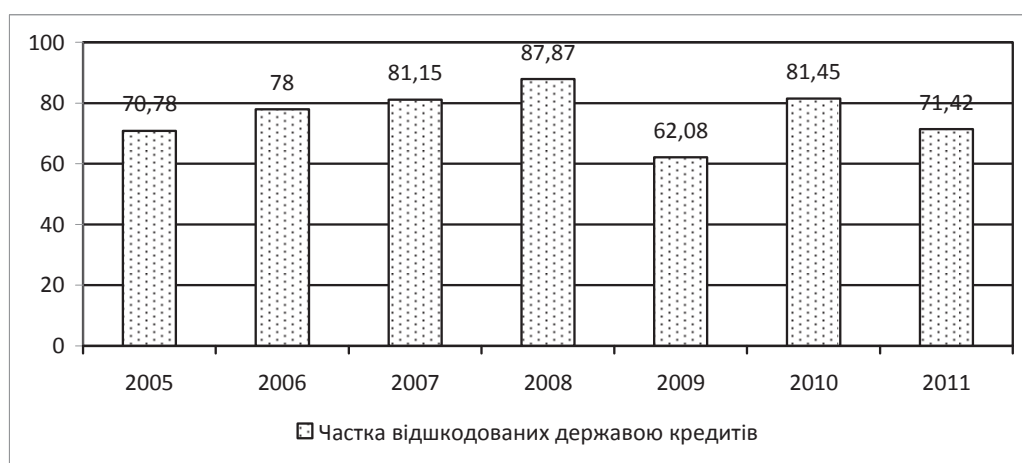
**Рис. 2. Динаміка виконаних наукових і науково-технічних робіт сільського господарства та обсяг кредитів на інвестиційно-інноваційну діяльність агро формувань\***

\* Побудовано автором на основі даних Головного управління статистики у Вінницькій області.

Основним каталізатором розвитку кредитування інвестиційно-інноваційних проектів є державна підтримка сільськогосподарських підприємств через механізм здешевлення позик. Починаючи з 2004 року, компенсацію стали надавати і за залученими довгостроковими кредитами.

Динаміка кредитування агроформувань Вінницького регіону показує, що починаючи з 2005 по 2008 рік сума наданих кредитів

зросла із 615,8 до 1196,8 млн грн відповідно. Внаслідок впливу економічної кризи у 2009 році кредитів було надано лише 301,7 млн грн, проте вже у 2010 році – 394,6 млн, а в 2011 році – 581,6 млн грн. Фінансова підтримка підприємств АПК через механізм здешевлення кредитів сприяла даному процесу. Поряд зі збільшенням обсягів кредитування зростає і обсяг відшкодованих державою кредитів (рис. 3).



**Рис. 3. Частка кредитів агроформувань Вінницької області, відшкодованих державою\***

\* Розраховано автором за даними Головного управління статистики у Вінницькій області.

Отже, механізм здешевлення кредитів частковою компенсацією плати за кредит довів свою ефективність, оскільки обсяги залучених кредитів сільськогосподарськими підприємствами невинно зростають. Проте слід відзначити, що жорсткі вимоги до позичальників при одержанні компенсації призводять до недоступності державної програми для деяких сільськогосподарських підприємств.

Отже, різниця цін на сільськогосподарську продукцію та продукти її переробки, що споживаються селом, обмеженість власних коштів агроформувань, необхідність реалізації інвестиційно-інноваційних проектів

для підвищення ефективності виробництва, фізичне й моральне старіння основних фондів у сільському господарстві, виснаження родючості земель, нерозвиненість соціальної сфери села, слабкий взаємозв'язок між аграрною наукою і виробництвом сільськогосподарської продукції є основними факторами, що знижують ефективність сільськогосподарського виробництва.

Створення умов для надходження інвестицій та сприятливого середовища для запровадження інновацій у галузь повинно стати основою розвитку сільського господарства області.

---

*Розглянуто фактори, що впливають на інвестиційно-інноваційний розвиток агроформувань та запропоновано власні методичні підходи до нейтралізації впливу даних факторів.*

*Рассмотрены факторы, влияющие на инвестиционно-инновационное развитие агроформирований и предложены собственные методические подходы к нейтрализации влияния данных факторов.*

*Factors that influence on the role of credit in providing investment-innovative to development of agro producers, and the own methodical going is offered near neutralization of influence of these factors are considered.*

\* \* \*